

производится в риторике кандидатов и их политической поддержке).

В ходе предвыборной кампании 1999 г. существовала возможность появления "третьего" кандидата и активизация Центрального электорально-географического района. Но этому шансу не дали осуществиться, и при активном участии действующей власти построили такую политико-географическую систему при которой:

- значение Востока как политического центра было резко снижено, доминирование 1991-1994 гг. завершено
- были заложены основы электорального Юго-востока (это наглядно проявилось в голосовании за П.Симоненко в первом туре выборов) и переход территорий Северо-Запада в Центральные области.
- значение Запада резко возросло, по сравнению с 1994 г. он серьезно расширил свое влияние на периферию (Центр Украины). Начинаясь смещение оси с направления "запад-восток" на "запад и север – восток и юг" изменило соотношение "демографических весов" регионов в пользу Западного центра влияния.

Как следствие, еще более усилились такие общественные тенденции:

- уровень поддержки "национально-ориентированных" кандидатов рос от выборов к выборам: в 1991 г. их было 11,5 млн. чел., в 1994 г. – 12,1 млн., а в 1999 г. – 15,9 млн. [4]
- "национально" и "социально-ориентированные" кандидаты, и их электораты постепенно сдвигались влево, с запада на восток: Л.Кравчук в 1991 г., Л. Кучма в 1994 г., П.Симоненко в 1999 г. Т.е. кандидат Востока становился всё менее приемлем для остальной территории Украины [4]
- соответственно разрыв между "национально" и "социально-ориентированными" кандидатами от выборов к выборам уменьшался
- и, как следствие, если в 1991 и 1994 гг. Президент Украины избирался "социально ориентированным" населением, то в 1999 г. – уже "национально-ориентированным"

Рисунок 4

Источники и литература

1. Белецкий М.И., Погребинский М.Б., Толпыго А.К. Президентские выборы 1999 года в Украине: региональный аспект // <http://www.analitik.org.ua/ukr/publications/joint/3dd39f2e/>
2. Хан Е.А. Пространственный подход к изучению общественных явлений // Ученые записки ТНУ. Серия: Политические науки. – 2001. – Т.14(53). №1. – С. 92-98.
3. Яременко А., Мищенко М. Политические предпочтения украинцев как фактор влияния на политические процессы // Политическая мысль. – 2000. – №1-2. – С. 3-19.
4. Нельга О. Вибори як індикатор і чинник національної інтеграції // Нова політика. – 1999. – №6. – С. 2-9.

Белялов Т.Е.

ФОРМИ І МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ВКЛАДЕННЯМИ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансовий менеджмент, як управління фінансовими ресурсами й відносинами, включає систему принципів, методів, форм і прийомів регулювання ринкового механізму у сфері фінансів із метою підвищення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта [2, 6]. У корпоративному бізнесі, на нашу думку, діє закон переходу кількості в якість. Для цього притаманним є суттєвий потік капіталу й відповідно суттєві потоки операцій і споживачів. У корпоративному бізнесі обсяги фінансової діяльності вимірюються значними сумами з переважною більшістю фінансових операцій, які пов'язані з інвестиціями, рухом і збільшенням капіталу.

Основне призначення інвестицій – одержання прибутку і зростання ринкової вартості підприємства. Зокрема, відзначимо, що основні засоби є капіталом корпорації, вкладеним в основні фонди, паралельно з яким

відбувається процес індексації основних засобів. Уже у процесі індексації відбувається створення додаткового капіталу, що відображається у пасиві балансу як власне джерело. Інвестиції тісно пов'язані з накопиченнями й взаємозалежні від них. Інвестиції утворюються й здійснюються за рахунок накопичень. У той же час, інвестиції призводять до росту накопичень. Однак, при прийнятті рішень на корпоративне інвестування необхідно врахувати, що реальні інвестиції знижують ліквідність.

Реалізація інвестиційної стратегії підприємствами корпоративного типу здійснюється відповідно до інвестиційної програми. Структуру процесу розробки інвестиційної програми показано на рис. 1.

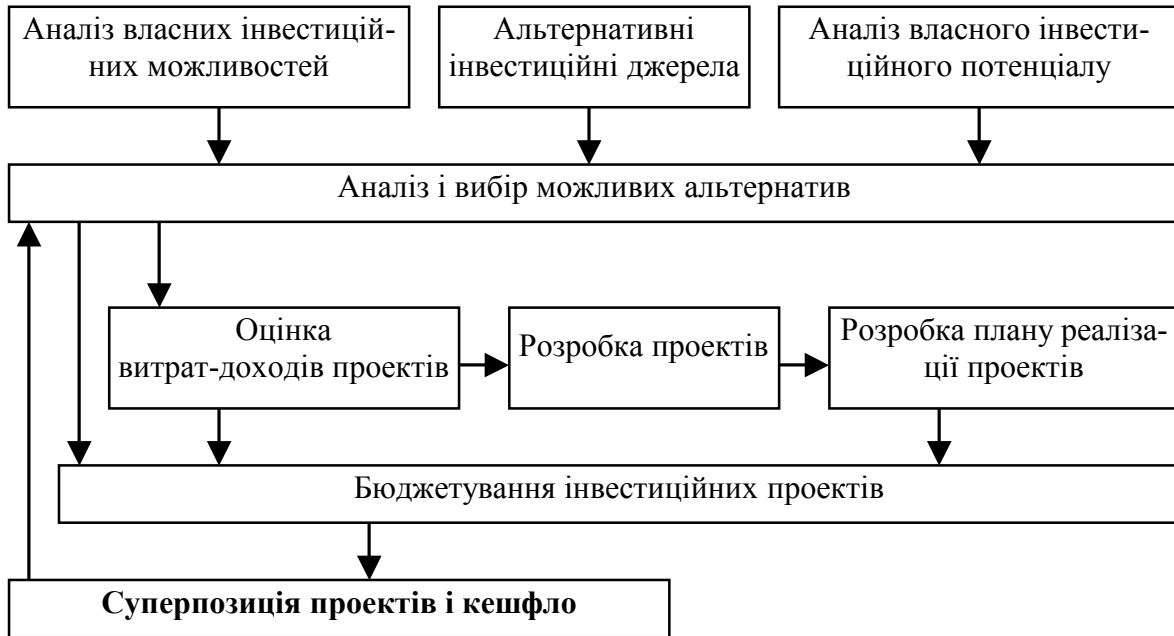

Рис. 1. Процес розробки інвестиційної програми корпорації

Відповідно до такої програми вищий менеджмент корпорації приймає рішення про інвестування, від якого залежить ефективність управління інвестиційним проектом. Але для того, щоб рішення на корпоративне інвестування, було діючим і ефективним, необхідно дотримуватися прийнятих методів прийняття рішень з оперативного управління поточними фінансовими ресурсами, основою яких є форми, методи і інструменти управління короткостроковими фінансовими вкладеннями.

Комерційний успіх підприємств корпоративного типу, на нашу думку, визначається обраною системою оперативного управління фінансами. У цьому зв'язку, як показує аналіз літературних джерел [5, 6, 8], можна виділити чотири етапи розвитку такої системи управління:

1. Управління на основі контролю за виконанням.
2. Управління на основі екстраполяції змін (темпу прискорення).
3. Управління на основі передбачення змін тенденцій і реакцій на них.
4. Управління на основі гнучких негайних рішень при миттєвому виникненні проблем, котрі неможливо вчасно передбачити, тобто управління по слабких сигналах, які тільки ще формуються.

Все це у рівному ступені відноситься й до оперативного управління фінансовими вкладеннями, як частини фінансової діяльності підприємств корпоративного типу. Необхідність оперативного управління вкладенням фінансових ресурсів, як правило, виникає при здійсненні однієї або декількох інвестиційних програм. Це пов'язано з постійною зміною зовнішніх умов, які можуть впливати на показники програми фінансових вкладень.

Для ефективного управління фінансовими вкладеннями менеджерам необхідна інформаційна підтримка у режимі реального часу, що включає аналіз основних чинників, які впливають на фінансові ринки. Тому інвестиційно-аналітична діяльність має виражену специфіку, що проявляється у відстеженні поточних ринкових умов, які можуть швидко змінюватися при повільно мінливих макроекономічних умовах.

В економічній літературі [8, 14] визначено термінологію, яка безпосередньо пов'язана з інвестиціями: капітальні вкладення, вкладення в обігові кошти або активи й інвестиції. Тобто інвестиції поєднують капітальні вкладення в обігові активи й фінансові вкладення. Інвестиції розрізняють за терміном вкладення: капітальні вкладення є довгостроковими інвестиціями, а вкладення в обігові кошти або активи - це короткострокові інвестиції.

Короткострокові вкладення, як правило, не визначаються інвестиційними джерелами, тобто формуються безпосередньо в процесі поточної фінансової діяльності. Підприємства корпоративного типу можуть вести інвестиційну діяльність у формі внесків у статутні фонди підприємств і організацій, у вигляді придбання цінних паперів, утворення паю [14], внеску у вигляді фінансової допомоги, вивозу капіталу тощо [8].

Інвестиційна активність підприємств корпоративного типу визначається, насамперед, обсягами ресурсів, які вони можуть розмістити в інвестиційній програмі упродовж визначеного терміну [12]. На кожному етапі процесу інвестування доцільно проводити техніко-економічне обґрунтування й здійснювати аналіз інвестицій,

по результатах якого здійснюється управління інвестиційною програмою. Для ефективного оперативного управління вкладеннями вищий менеджмент повинен у своєму розпорядженні мати результати поточного аналізу фінансового стану, що дозволяє на якісному й кількісному рівні визначити рівень фінансового стану й інвестиційну спроможність. Модель такого аналізу являє собою ієрархічну систему, яка включає різні методи статистичного й математичного аналізу, використання експертних оцінок для пошуку оптимальних шляхів вирішення проблем (рис. 2).

Рис. 2. Комплексний аналіз фінансового стану

Інвестиційна діяльність включає надходження й використання коштів, що пов'язані із придбанням і продажем довгострокових активів та доходів від інвестиційної діяльності. Об'єкти реальних інвестицій (капіталовкладень) можуть бути різними за характером. Типовими об'єктами капіталовкладень є витрати на земельні ділянки, будинки, устаткування [14]. Крім витрат на придбання об'єктів є витрати, які дають прибуток лише через тривалий період часу. Такими витратами є інвестиції в удосконалення продукції, довгострокову рекламу, розширення мережі збуту тощо.

Взагалі необхідно зауважити, що питання управління короткостроковими фінансовими вкладеннями досить суттєво розроблені українськими (І. В. Зятковський, Л. О. Коваленко, О. Д. Данилов, С. О. Довгий), російськими (А. Д. Шеремет, Е. Ф. Ненашев) й західними (Л. Дж. Гитман, К. К. Сіо, П. Самуельсон) вченими. Однак майже відсутні системні дослідження цих питань. У більшості робіт в основному приділяється увага проектному підходу в короткостроковому розміщенні вільних фінансових ресурсів [наприклад, 2, 3, 10, 12, 21]. Для менеджерів українських підприємств корпоративного типу більш суттєвим є питання розгляду форм і методів забезпечення оперативного управління короткостроковими вкладеннями.

Процес і процедура прийняття рішень у сфері управління фінансовою діяльністю мають комплексну структуру. Оскільки процес і процедура прийняття таких рішень мають комплексну структуру, то доцільним є системний підхід у питаннях управління й прийняття управлінських рішень. Такий підхід, на нашу думку, дозволяє суттєво удосконалити форми і методи оперативного управління короткостроковими фінансовими вкладеннями, а також методологію прийняття рішень щодо корпоративного інвестування. Тому доцільним є комплексний системний розгляд форм і методів, процесів і процедур управління короткостроковими інвестиціями з метою забезпечення прийняття ефективних рішень у сфері корпоративного короткострокового інвестування.

У межах поточної діяльності з оперативного управління короткостроковими фінансовими вкладеннями, на наш погляд, доцільно дотримуватись методики, за якою необхідним за різними джерелами [10, 16, 18] є здійснення наступних основних процедур.

1. Розробка інвестиційних стратегій для інвестиційних портфелів (вибір фінансових ринків; вибір фінансових інструментів; визначення структури фінансових портфелів; оцінка ризиків по окремих портфелях).
2. Розподіл активів по портфелях на основі сформованих критеріїв.
3. Моніторинг фінансових інструментів, використання яких вбачається пріоритетним для перспективної роботи.
4. Розробка й організація системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління корпорації.

5. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів й клієнтів корпорації, що пов'язані з управлінням активами.

Відзначимо, що при розміщенні короткострокових інвестицій необхідно паралельно здійснювати відповідно до структури управління дві групи заходів, що і показано на рис. 3.

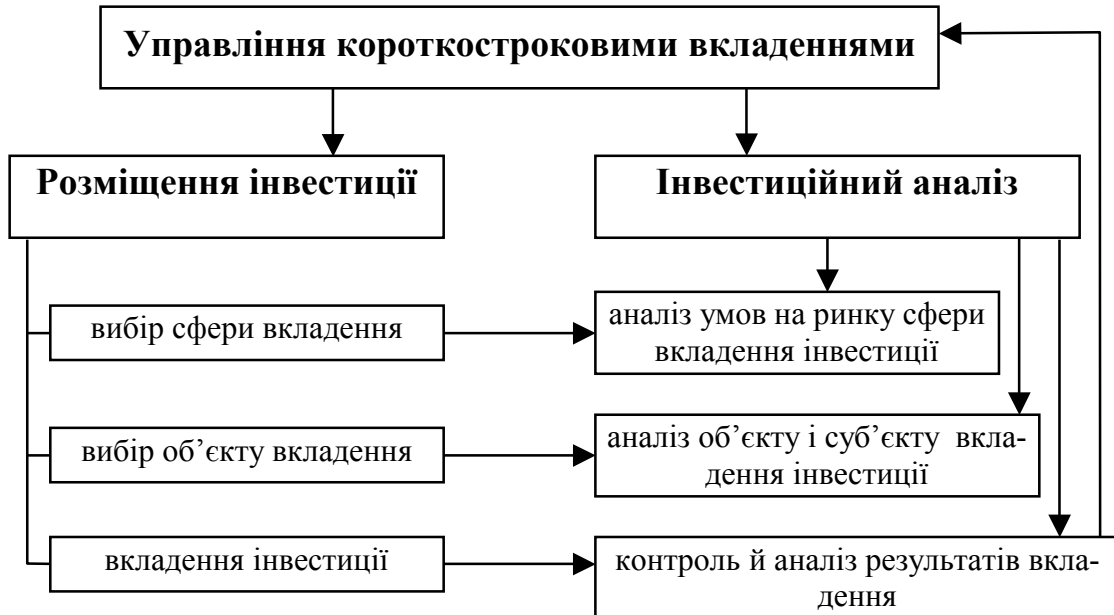

Рис. 3. Структура управління короткостроковими вкладеннями

При управління розміщенням короткострокових фінансових вкладень (інвестицій), за даними [2, 10, 24], повинні бути вирішені наступні задачі:

1. Прийняття рішень по управлінню активами корпорації.
2. Розробка фінансових схем для оперативного управління активами.
3. Вибір фінансових інструментів для інвестування.
4. Побудова структури портфельів і вибір термінів окремих інвестицій.
5. Розробка типових доручень й угод при роботі через брокерів.
6. Організація контролю за виконання прийнятих зобов'язань.
7. Контроль відповідності плану інвестицій з поданими звітами.
8. Доручення на операції з цінними паперами, які не зв'язані угодами.
9. Доручення на операції з коштами: перекази, конвертації, платежі.

Крім того, при організації поточного інвестиційного аналізу необхідно вирішення наступних задач:

- визначення основних чинників, які впливають на фінансові ринки й їхні окремі сегменти;
- прогнозування рівнів доходності й ризиків на різних сегментах фінансового ринку;
- інформаційна підтримка інвестиційних рішень;
- розробка стратегій діяльності менеджерів і корпорації у залежності від рівня прийнятих ризиків;
- розробка рекомендацій з формування інвестиційних портфельів й управління їхньою структурою.

На основі оцінки поточного стану ринку й прогнозу змін макроекономічних чинників доцільно вести розробку стратегій, орієнтованих на вищі (по відношенню до середніх показників ринку) співвідношення прибутковості до ризику. Слід постійно розглядати альтернативні можливості інвестицій й супутні до них ризики. Отримані результати інвестиційно-аналітичної діяльності, як правило, використовуються для підготовки управлінських рішень. Виходячи із рівня припустимого для фінансового стану корпорації ризику, суб'єктивних і об'єктивних переваг сфер розміщення інвестицій, обсягів і термінів інвестування доцільно розробляти рекомендації щодо формування інвестиційних портфельів, виходячи з наявних активів корпорації й прогнозу прибутковості, яка розрахована на рівні вищих за середні показники прибутковості на відповідних ринках сфери розміщення інвестицій.

Особливу увагу доцільно зосередити на аналізі репутації (ретроспективному аналізі) напрямків вкладення інвестицій. Для проведення ретроспективного аналізу інвестиційної цінності об'єктів вкладення використовують методи, які дозволяють оцінити минулі коливання показників й прогнозувати можливі майбутні коливання, та котрі дозволяють виявити причини коливань й оцінити вплив зміни різних показників на зміну кінцевих показників об'єкта вкладення інвестицій. Для вирішення задач із визначення минулих і прогнозних коливань доцільно використати регресивний аналіз, що дозволяє по вихідних даних минулих періодів побудувати рівняння регресії й прогноз поведінки об'єкту інвестицій у майбутньому. Перед розрахунком коефіцієнтів рівняння регресії необхідно визначити наступні вихідні дані:

- сукупність показників, які характеризують інвестиційну цінність;

- значення обраних показників за обраний проміжок часу у минулому.

У результаті визначення вихідних даних знаходять вектори X_i , кожний з яких є сукупністю значень i -того показника в інтервалі часу (1, 2, ..., N). На підставі цих векторів будується матриця A виду M x N для значень обраних показників, (де M – кількість обраних показників, N – кількість інтервалів аналізу). Після побудови матриці обчислюються індекси парної кореляції для кожної пари (X_i, X_j) , а потім будується матриця B виду M x M, елементами якої є коефіцієнти парної кореляції елемента b_{ij} [7].

$$B = \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & b_{13} & \dots & b_{1i} \\ b_{21} & b_{22} & b_{23} & \dots & b_{2n} \\ b_{31} & b_{32} & b_{33} & \dots & b_{3n} \\ - & - & - & \dots & - \\ b_{m1} & b_{m2} & b_{m3} & \dots & b_{mn} \end{pmatrix} \quad (1)$$

У формулі матриці (1) $b_{ij} = b_{ji}$, а $b_{ii} = 1$. Коефіцієнти парної кореляції можуть бути розраховані, відповідно до [9] по наступній формулі:

$$b_{ij} = \frac{M \times \sum_{m=1}^M (x_{im} \times x_{jm}) - \sum_{m=1}^M x_{im} \times \sum_{m=1}^M x_{jm}}{\sqrt{\left[M \times \sum_{m=1}^M x_{im}^2 - \left(\sum_{m=1}^M x_{im} \right)^2 \right]} \times \sqrt{\left[M \times \sum_{m=1}^M x_{jm}^2 - \left(\sum_{m=1}^M x_{jm} \right)^2 \right]}} \quad (2)$$

Після розрахунку значень коефіцієнтів парної кореляції слід визначити рівень зв'язку між різними X_i . Вектори, які найбільш тісно пов'язані між собою, мають функціональну залежність, тому можна будувати рівняння регресії для всіх пар коефіцієнтів, значення коефіцієнта парної кореляції яких більше 0,7 [9]. Після побудови рівнянь регресії можна визначити прогноз майбутніх значень одних показників у залежності від зміни інших. Таким чином, аналіз репутації об'єкту інвестування може бути проведений шляхом регресивного аналізу.

Крім регресивного аналізу проводиться аналіз впливу зміни одних обраних для аналізу показників інвестиційної цінності на зміну інших. Для цих цілей використовується факторний аналіз [9, 13]. Зокрема, факторний аналіз прибутковості інвестиційної цінності проводиться на основі рівняння, яке встановлює взаємозв'язок між поточною прибутковістю інвестиційної цінності й трьома інвестиційними характеристиками, котрі є чинниками, що впливають на прибутковість інвестиційної цінності: прибутковістю продажів, обігом активів і фінансовим важелем в одній з його модифікацій.

$$D_{js} = \frac{D_t}{S_t} = \frac{D_t}{Q_t} \times \frac{Q_t}{R_k} \times \frac{R_k}{S_t} \quad (3)$$

де

D_{js} – прибутковість інвестиційної цінності;

D_t – поточний дохід по інвестиційній цінності;

S_t – поточна ціна інвестиційної цінності;

Q_t – щоденний обсяг продажів;

R_k – ринкова капіталізація інвестиційної цінності.

Різноманіття чинників ризику ускладнює процес одержання вихідних даних і проведення самої оцінки ризику. У зв'язку з цим із можливих методів оцінки ризику інвестиційних цінностей доцільно використовувати тільки ті методи, які враховують багатокритеріальність й багатоваріантність впливу різних видів ризику на інвестиційні цінності. Тому, на нашу думку, для аналізу ризику можемо використати метод експертних оцінок [13, 25].

Метод експертних оцінок включає комплекс логічних і математичних процедур, спрямованих на одержання від фахівців-експертів інформації, її аналіз і узагальнення з метою підготовки й вибору раціональних рішень. Сутність цього методу полягає в проведенні кваліфікованими фахівцями-експертами інтуїтивного-логічного аналізу проблеми з якісною або кількісною оцінкою суджень й формалізованою обробкою результатів. Комплексне використання інтуїції, логічного мислення й відповідного математичного забезпечення дозволяє одержати рішення поставленої задачі. Для оцінки ризику інвестиційної цінності за обраними показниками необхідно скласти анкету. Форма анкети повинна мати універсальний й уніфікований вигляд і бути нескладною для заповнення. Використовуючи методи оптимальної обробки експертної інформації й рішення багатокритеріальних задач оптимізації, можна визначити й оцінити основні види ризиків і черговість необхідних заходів щодо їх мінімізації, а також розробити пропозиції по зміні структури інвестиційного портфеля.

Відзначимо, що загальні методи експертних оцінок розроблялися в межах досліджень у сфері прогнозування [9, 25]. До їхнього числа відносяться, наприклад, відомий метод Делфі, метод матриці бальних оцінок, за якого результати згортаються через використання вагових коефіцієнтів по кожному варіанту й інші.

Для оперативного управління короткостроковими фінансовими вкладеннями можуть застосовуватись цінні папери й кредитні операції. Наприклад, вексельно-кредитні операції починаються з одержання клієнтом вексе-

льного кредиту. Цей кредит може бути отриманий у формі обліку векселів й у формі спеціального позичкового рахунка під заставу векселів. При цьому вони поділяються на одноразові й постійні [11, 22]. За обліком векселів кредити можуть бути оформлені на пред'явника й на утримувача векселя. Кредит на пред'явника відкривається для обліку переданих банку векселів. Під кредит утримувача векселів клієнт видає свої векселі, якими розраховується за поставлені товари й послуги. Одержувачі таких векселів представляють такі векселі у свої банки, які, у свою чергу, пересилають їх у банк векселедавця для погашення за рахунок відкритого кредиту [1]. Вексельний кредит може мати й інші форми. Наприклад, векселедавець передає банку вексель, який заздалегідь акцептує. Такий кредит називається акцептним. Банк оплачує пред'явлений вексель або з коштів, наданих клієнтом, або за рахунок відкритого на нього кредиту.

У практиці оперативного управління поточними фінансовими активами доцільним є застосування операцій з варрантами (англ. Warrant – повноваження, доручення), які мають дві форми застосування [19, 20, 23].

По-перше, варрант являє собою сертифікат, котрий дає власнику право купувати цінні папери за узгодженою ціною протягом певного проміжку часу або безстроково (інколи варрант пропонується у вигляді стимулу при купівлі цінних паперів).

По-друге, варрант є свідченням товарного складу про прийом на збереження певного товару (тобто варрант є товаророзпорядчим документом, переданим у порядку індосаменту).

Таким чином, варрант може використовуватися при продажу й заставі товару. Розрізняють варрант іменний й на пред'явника. Варрант складається з двох частин: складського й заставного свідчень. Перше свідчення необхідне для передачі власності на товар при його продажу. Друге – для одержання кредиту під заставу товару при оцінці умов позики. При цьому варрант передається кредитору по індосаменту. Кредитор при цьому може здійснити передачу варранта, зокрема, власнику складського свідчення, при погашенні ним позики. При переході варранта товар може багато разів змінювати свого власника, залишаючись при цьому на складі суб'єкта, від якого отримано такий варрант. Для отримання товару зі складу необхідним є пред'явлення обох частин варранта, тобто складського й заставного свідчень [11, 28].

Висновки й перспективи розвитку

1. Управління фінансовими ресурсами, відносинами і вкладеннями включає систему принципів, методів, форм і прийомів регулювання ринково-вого механізму у сфері фінансів із метою підвищення конкурентноздатності господарюючого суб'єкта.

2. **Основне призначення інвестицій – одержання прибутку і зростання ринкової вартості підприємства. Так, основні засоби є капіталом корпорації, вкладеним в основні фонди, паралельно з яким відбувається процес індексації основних засобів. Інвестиції утворюються й здійснюються за рахунок накопичень. У той же час, інвестиції приводять до росту накопичень й знижують ліквідність.**

3. Для ефективного управління короткостроковими фінансовими вкладеннями менеджерам необхідна інформаційна підтримка у режимі реального часу, що включає аналіз основних факторів, які впливають на фінансові ринки. Тому інвестиційно-аналітична діяльність має виражену специфіку, що проявляється у відстеженні поточних ринкових умов, які можуть швидко змінюватися при повільно мінливих макроекономічних умовах.

4. Особливу увагу доцільно зосередити на аналізі репутації (ретроспективному аналізі) напрямків вкладення інвестицій. Аналіз репутації об'єкту інвестування може бути проведений шляхом регресивного аналізу. Крім нього проводиться аналіз впливу зміни одних обраних для аналізу показників інвестиційної цінності на зміну інших. Для цих цілей використовується факторний аналіз. Різноманіття чинників ризику ускладнює процес одержання вихідних даних і проведення самої оцінки ризику. У цьому зв'язку для аналізу ризику може бути використаний метод експертних оцінок.

Застосування в управлінні короткостроковими фінансовими вкладеннями цінних паперів й кредитних операцій, наприклад, вексельно-кредитних операцій, можуть розглядатися як перспективні шляхи розвитку управління фінансовими вкладеннями в українських підприємствах корпоративного типу. Як розвиток практики оперативного управління поточними фінансовими вкладеннями доцільним є застосування операцій з варрантами. Так, варрант може використовуватися при продажу й заставі товару. При переході варранта товар може багато разів змінювати свого власника, залишаючись при цьому на складі суб'єкта, від якого отримано такий варрант. Звичайно, це сприятиме розвитку господарчих взаємовідносин і зменшенню інвестиційних ризиків при продажах товарів у кредит.

Джерела та література

1. Денисенко М. Можливості активізації інвестування в сучасних умовах // Економіка України. - 2003. - №1. - С. 28-32.
2. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. - К.: Ника-Центр, 1999. - 474 с.
3. Брігхем С. Основы финансового менеджмента. / Пер. с англ. - К.: Молодь, 1997. - 998 с.
4. Внукова Н. М. Основы факторингу: Навч. посіб. - К.: Знання, КОО, 1998. - 286 с.
5. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: Навч. посіб. - Тернопіль: Економічна думка, 2003. - 584 с.
6. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. Монографія. - Тернопіль: Економічна думка, 2000. - 614 с.
7. Ізмайлова О. К. Фінансовий аналіз. - К.: МАУП, 2000. - 346 с.
8. Єрмошенко М.М., Єрохін С.А., Стороженко О.А. Фінансовий менеджмент: Курс лекцій. – К.: Національна академія управління, 2004. – 506 с.

9. Калініна А. В., Конєва М. І., Яценко В. О. Сучасний економічний аналіз і прогнозування (мікро- та макрорівень): Навч. метод. пос. - К.: МАУП, 1997. - 114 с.
10. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. - Чернігів: ЧДІЕУ, 2001. - 458 с.
11. Мендрул О. Г., Павленко І. А. Фондовий ринок: операції з цінними паперами: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2000. - 342 с.
12. Недашківський М. М., Данилов О. Д. Інвестиційні процеси в Україні. - Ірпінь: Академія ДСП України, 2001. - 356 с.
13. Опарін В. М. Фінанси / Загальна теорія: Навч. посіб. - Т. 1, 2 - К.: КНЕУ, 2002. - 564 с.
14. Приватизація, інвестиції та фондовий ринок: правові засади та практика. - У 4-х томах. /І. В. Гранцев, С. О. Довгий, В. А. Коляденко та ін.; за ред. С. О. Довгого, Т. І. Лозової. - К.: Укртелеком, 2001.
15. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства. - К.: КНЕУ, 2001. - 387 с.
16. Ревенчук С. К. Інвестологія. К.: Атака, 2001. - 417 с.
17. Селезнев В. В. Основы рыночной экономики Украины. - К.: А.С.К., 2002. - 458 с.
18. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2003. - 460 с.
19. Фінанси підприємств: Підр. / За ред. А. М. Поддєрьогіна. - К.: КНЕУ, 1998. - 486 с.
20. Фінансовий словник. / За ред. Загороднього. - К.: Знання, 2000. - 314 с.
21. Гитман Л.Дж., Джонк М.Д. Основы инвестирования. - М.: Дело, 1997. - 565 с.
22. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. - М.: Гелиос АРВ, 2002. - 486 с.
23. Самуельсон П. Экономика - Т. 1, 2. - М.: НПО "Алгон", 1993.
24. Сіо К.+ К. Управленческая экономика / Пер. с англ. - М.: ИНФРА-М, 2000. - 567 с.
25. Шеремет А. Д., Негашев Е. В. Методика финансового анализа. - М.: ИНФРА-М, 1999. - 417 с.

Канталинская Ж.В.

ИЗ ИСТОРИИ СТРОИТЕЛЬСТВА СИМФЕРОПОЛЬСКОГО ВОДОХРАНИЛИЩА (к 50-летию ввода в эксплуатацию)

Актуальность темы исследования обусловлена тем, что в настоящее время проблема эффективного использования водных ресурсов является одной из самых острых. Именно водные ресурсы Крыма являются одним из его главных достояний и источником решения основных проблем республики (продовольствие, здоровье, энергия), которые в общей концепции устойчивого развития региона представляются приоритетными среди проблем антикризисного характера.

Степень изученности проблемы состоит в том, что, несмотря на огромное количество литературы, рассматривающей различные аспекты использования водных ресурсов Крыма, исторический аспект проблемы, остается все еще мало изученным. Рассматриваемая проблема, да и то лишь по касательной, в связи с другими событиями, была затронута в статье крымского историка и философа Д.Синица [2, с.27-30].

Целью работы является изучение и публикация ранее малоизвестных архивных документов по истории строительства Симферопольского водохранилища, приуроченные к 50-летию его ввода в эксплуатацию.

23 января 1915 г. состоялось первое заседание Симферопольской городской думы по вопросу об использовании для нужд города водоснабжения, для чего на обсуждение был вынесен проект строительства водохранилища в долине реки Салгир.

Первый проект городского водоснабжения был предложен Партией Крымских Водных Изысканий. К участию в обсуждении этого вопроса городской головою Ивановым был приглашен Начальник Крымских Водных изысканий инженер К.Д. Кельтсер.

Городской голова изложил историю вопроса.

Партия Крымских Водных Изысканий составила проект большой запруды в долине реки Салгир, имеющей целью увеличение общего запаса воды для орошения, эта же запруда могла служить для обеспечения города Симферополя питьевой водой. По проекту имелось в виду, что «необходимо перерезать долину реки Салгир ниже слияния реки Ангары и Кизил-Коба, приблизительно в 20 верстах выше Салгира – грандиозной плотинной (в средней части до 16 сажень высоты), чтобы собрать в запруду около 1 млрд. ведер воды этих речек и истока Салгира «Аян» в зимний и ливневый период, когда значительная часть воды бесполезно протекает по руслу реки Салгир, принося иногда вред своим разливам, ведь то количество воды, которое в нормальные времена протекает по руслу реки (до 3 млн. ведер в сутки: 2 млн. из Аяна и 1 млн. из двух других речек) должно остаться неприкосновенным и в запруду будут направляться лишь излишки» [1, Л.17].

В виду чрезвычайной важности данного вопроса для города Симферополя как в деле орошения земель, так в особенности в отношении городского водоснабжения, городская Управа внесла особый доклад на заседание водопроводно-канализационной комиссии 17 апреля 1914 г., происходившем при участии инженера К.Д. Кельтсера, на котором комиссия пришла к следующим заключениям:

1. Устройством запруды в верховьях Салгира не угрожает существующему водоснабжению города из водосборных сооружений при новой насосной станции.
2. В виду того, что по новому водному закону (параграф 35) воды Крымского полуострова, вытекающие за пределы одного владения, предоставляются владельцам нижележащих земель, и что не распределенная вода представляется (параграф 37) владельцам земель данного водного округа в такой постепенности, при которой в первую очередь ставятся питьевые надобности и домашние потребности, городу Симферополю надлежит возбудить ходатайство об отводе Крымским по водным делам Присутствием (параграф 39) воды Аянского источника, причем в виду понижения дебита Аяна в засушливые годы до 270 000 ведер и вообще для восполнения воды в русле Салгира в течение летнего оросительного периода, ходатайствовать перед Главным Управлением Землевладения и Землеустройства, чтобы при проек-